

Aktstycket

Medlemsblad från ArkivCentrum Örebro län

Broschyrer för Hagenfeldt 1966-1970.

Verksamhetsberättelse 1999 för Örebro läns företagsarkiv

Örebro läns företagsarkiv är en ideell organisation som är verksam på ArkivCentrum Örebro län. Företag, organisationer, offentliga institutioner och enskilda är medlemmar. Arkivet dokumenterar näringslivets och företagens historia i Örebro län. Detta sker framför allt genom inventering, insamling och förvaring av företagens handlingar. Arkivet hjälper också företagen i dokumenthanterings-

frågor. Arkivet har ett brett arbetsfält som också omfattar forskning och publiceringsverksamhet. Arkivet bildades som länsförening 1985 och hade dessförinnan ett förflutet som förening i Örebro kommun, startad 1977 på initiativ av *Arne Gorpe*.

Utvecklingen har varit positiv under flera år och i oktober 1998 kunde arkivet tillsammans med sin partner Folkrelsernas arkiv i Örebro län in-

viga den nya länskulturinstitutionen ArkivCentrum Örebro län. På denna institution utgör de bägge arkivföreningarna tillsammans en kraftkälla för utbildning, folkbildning och forskning på det lokalhistoriska området. I det nya seklet och årtusendet gör vi det möjligt för vår tids människor att föra en dialog med historien, hjälper dem att hitta sin egen plats i gränssnittet mellan då, nu och framtiden.

Arkivets styrelse

Arbetsutskott

Ordförande	Sölve Persson, enskild ledamot
Vice ordförande	Thorsten Axelson, enskild ledamot
Sekreterare	Göran Henrikson, arkivchef, adjungerad
Ledamot	Sten-Ove Pettersson, Hasselfors Garden AB

Övriga

Bo Eckegård	Örebro stads fabriks- och hantverksförening
Mia Haglund	Örebro kommun
Anders Thorstensson	SAF-distriktet
Gudrun Karlsson	Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län
Anita Kutzner	Örebro läns landsting
Monica Nordin	Kommunförbundet Örebro län
Mikael Waller	Birka Support AB

Suppleanter

Nils Bengtsson	SAF-distriktet
Gunilla Granstedt	Örebro stads fabriks- och hantverksförening
Pia Olsson	Örebro läns landsting
Egon Harfeldt	Sparbanken Örebro
Lennart Hedberg	Örebro Universitet
Hans-Göran Högvist	Kommunförbundet Örebro län
Sivert Gustafsson	Bofors Support AB
Sten Sundberg	Verkstadsföreningen
Conny Tiderman	Örebro kommun
Sven-Göran Wennerholm	Assi Domän Frövi

Yvonne Bergman har varit föreningens kassör.

Ulf Hugmark representerade SAF-distriktet under första halvåret.

Revisorer

Ordinarie

Gösta Ekelin	Örebro kommun
Thomas Esbjörnsson	Örebro läns landsting

Revisorssuppleanter

Kerstin Nilsson	Örebro läns landsting
Elisabeth Ohlsson	Örebro kommun

Verksamhetsberättelse

Styrelsen avger härmed verksamhetsberättelse för föreningens femtonde verksamhetsår. Styrelsen har haft fyra sammanträden. Årsmötet ägde rum på Haldex Garphyttan AB den 12 maj med företaget som värd.

Efter årsmötet gjordes ett studiebesök på fabriken och dagen avslutades med lunch på företagets mäss.

Medlemmar

Arla Färskvaror, Örebromejeriet
Assi Domän, Frövi
Assi Domän, Hasselfors Bruks AB
Atlas Copco Rock Drills AB, Örebro
AB Carlsson & Åqvist
Berifors AB
Birka Energi AB
Bra Data AB
Dyno Nobel Sweden AB, Nora
Föreningssparbanken, Örebro
Företagarna i Örebro
Haldex Garphyttan AB
Handelsbanken, Örebro
Handelskammaren Mälardalen
Hasselfors Garden AB
Johnson Metall AB
Kommunförbundet Örebro län
Landshypotek, Örebro län
Laxå Bruks AB
Munksjö Aspa Bruk AB
Nordbanken, Örebro
PLM, Limmared
Skyllbergs Bruks AB
Svenska Arbetsgivareföreningen, Örebro regionkontor
Verkstadsindustriernas samarbetsgrupp i Örebroregionen
Zinkgruvan Mining AB, Zinkgruvan
Örebro ingenjörsklubb
Örebro Promotion
Örebro stads fabriks- och hantverksförening
Örebro Universitet

Föreningen har också 9 enskilda medlemmar.

Personal

Folkrörelsearkivets chef *Göran Henrikson*, har varit ansvarig för arkivets verksamhet. *Carl Magnus Lindgren* har arbetat heltid under hela året och *Magnus Johansson* arbetade halvtid fram till den 1 augusti, då han slutade. *Per Roth* arbetade heltid från 1 januari till den 19 april. *Yvonne Bergman* har, förutom att hon är arkivets kassör, arbetat med visningar och föredrag för arkivets räkning. Detta gäller också *Håkan Henriksson*, som också för Företagsarkivets räkning sköter kanslitjänsten åt *Näringslivets Arkivråd*. Han har under tre månader avlönats av Företagsarkivet.

Den nya lokalmässiga samordningen, som nu med framgång prövats i två år, innebär att de bägge arkivföreningarnas personal gemensamt sköter flera arbetsuppgifter. Det gäller all receptions-, informations- och forskarservice, men också sådant som leveransmottagning och accessionsföring. Det är den mindre partnern, Företagsarkivet, som främst tjänar på detta. När Arkivet av ekonomiska skäl tvingades säga upp *Magnus Johansson* och en halv tjänst därmed försvann blev förlusten mindre besvärlig att hantera, än om de bägge arkiven hade arbetat var för sig i skilda lokaler.

Naturligtvis har uppsägningen ändå inneburit stora bekymmer. En kompetent arkivarie har slutat, historisk kunskap har försvunnit ur organisationen, mindre än tidigare blir gjort och arbetspressen har ökat på den kvarvarande personalen på ArkivCentrum.

Ekonomi

Arkivets ekonomi har under året varit förhållandevis god. Ett min-

dre överskott på 8000 kr har kunnat läggas till det egna kapitalet. Omsättningen i kassan har ökat med 44 % jämfört med 1998. En anledning till detta har varit generösa bidrag från Riksarkivet och Näringslivsarkivets Stödfond, ett annat har varit större egna uppdragsintäkter än vanligt, större hyllavgiftsintäkter än beräknat samt försäljning av begagnade hyllor.

Arkivets verksamhet är möjlig att driva genom stöd till lokal- och driftskostnader från framför allt Örebro läns landsting, Riksarkivet, Örebro kommun och Länsarbetsnämnden.

Ett viktigt inslag i ekonomin utgör medlems- och hyllavgifter liksom betydelsefulla intäkter genom olika typer av uppdrag.

Under åren 1996–1998 erhöll arkivet extra projektmedel s k Sesampengar från Kulturdepartementet, vilket gjorde det möjligt att rekrytera och behålla personal för viktig förteckningsverksamhet. Med 1998 års utgång försvårades denna möjlighet med en uppsägning som följd.

För detaljer hänvisas till bokslutet på s 6 och 7.

Lokaler och utrustning

De nya lokalerna har i sin helhet motsvarat de stora förväntningarna. De publika delarna vinner stor uppskattning bland besökarna genom sin ljushet, sin smakfulla och samtidigt ändamålsenliga inredning. En brist i utrustningen har varit avsaknaden av hörselslinga och högtalare i studiensalarna och forskarummet. Denna brist kunde emellertid avhjälpas till höstens verksamhet. Hörselslinga har monterats in i de tre möteslokalerna och högtalare finns nu i studie- och forskar-

salarna. ArkivCentrum kan alltså erbjuda god ljudkvalitet i sina centralt placerade lokaler. *Adolf Lindgrens Stiftelse* gjorde genom ett mycket generöst bidrag denna nödvändiga och kvalitetshöjande investering möjlig.

Örebro läns landsting möjliggjorde också inköpet av en ny och kraftfull kopieringsmaskin till ArkivCentrum.

Lokalerna är tillgängliga för uthyrning både till arkivföreningarnas medlemmar och andra. Under 1999 har lokalerna framför allt hyrts ut till grannar i fastigheten men också till en del föreningar.

Det ökade trycket från arkivbildarna på att få lämna in arkiv ledde under 1999 till att det blev nödvändigt att ytterligare bygga ut hyllkapaciteten i Företagsarkivets magasin. Genom ett bidrag på 90000 kr från Riksarkivet och 35000 kr från Näringslivsarkivets Stödfond samt försäljning av de egna begagnade hyllorna blev det möjligt att investera i ytterligare kompakthyllor i magasinet och detta är nu fullt utbyggt. Ytterligare expansion får i framtiden göras i externa lokaler.

Leveranser

Under året mottogs 34 leveranser innehållande 37 olika arkivbildare. Arkivet har erhållit ett antal historiskt värdefulla arkiv, *Ha Arki-tekt Edvard Erikssons ritnings-samling*, *Gullspångs Kraft AB*, *Skoinstitutet AB* samt *Tegelbrukens Centralförbund* med *Alfr. Thermaenius Fastighetsförvaltning*. Utöver dessa har det inkommit flera kompletteringsleveranser i olika omgångar såsom *Varuhuset Härold AB*, *AB Garphytte Bruk*, *Skofabriks AB Oscaria*, *Örebro Ingenjörsklubb*, *Haddebo Bruk* och *AB*

Örebro Skofabrik med AB Skofabriken Svea. Ett i sammanhanget ovanligare arkiv är en större leverans från IT-företaget Bra Data AB.

Ordnings- och förteckningsarbeten m m

Det ordnade beståndet har vuxit med 38 olika arkiv omfattande sammanlagt 693 volymer. I dessa siffror ingår inte det stora antal ritningar från Berifors, som redovisas nedan.

Flera värdefulla arkiv har genom förteckningsarbetet blivit tillgängliga för forskning. Hit hör Svenska Handelsbankens i Örebro och andra orter arkiv samt arkiven från Örebro Ångslups AB, Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten i Örebro och Örebro Badbassins AB. Arbetet har utförts av Carl Magnus Lindgren.

Magnus Johansson avslutade under året sitt arbete inom Sesamprojektet med det historiskt värdefulla gårdsarkivet Markbäckens gård. Detta redovisades i 1998 års verksamhetsberättelse och i Aktstyckets sommarnummer 1999. Han förtecknade också Segersjö herrgårds arkiv.

Per Roth förtecknade Varuhuset Härold AB:s företagshistoriskt intressanta material. Dessutom har på uppdrag kompletterande material inordnats i Skyllbergs bruks arkiv under sommaren 1999 av Carl Magnus Lindgren. Bruksarkivet förvaras i Skyllberg.

Carl Magnus Lindgren har under året påbörjat förtecknandet av det omfattande och historiskt intressanta arkivet från Örebro läns Hypoteksförening (numera Landshypotek Örebro län). Arkivets äldsta handlingar är från

Arkivleveranser under 1999

Acc.nr	Datum	Arkivbildare
1/99	990115	Ringkarleby Handels AB
2/99	990128	Hagenfeldt-Affärens AB
3/99	990128	Varuhuset Härold AB
4/99	990128	AB Sparkontosystemet
5/99	990211	Axlander & Rosell
6/99	990215	Örebro Stads Fabriks- och Hantverksförening
7/99	990304	Bra Data AB
8/99	990304	JMR-Data
9/99	990304	Bra Data MCP
10/99	990304	Starta Eget Boxen
11/99	990304	Rolf Palmgren Data AB
12/99	990318	AB Garphytte Bruk
13/99	990323	Varuhuset Härold AB
14/99	990419	AB Garphytte Bruk
15/99	990427	Garphytte Hyttelag
16/99	990427	Selin & Sätterström
17/99	990610	Skofabriks AB Oscaria
18/99	990610	a) Skoinstitutet AB b) Skotekniska Föreningen c) Skofabriks AB Oscaria
19/99	990610	Örebro Verkstadsförening
20/99	990701	Arkitekt Edvard Eriksson
21/99	990702	Bra Data AB
22/99	990715	Örebro Ingenjörsklubb
23/99	990820	a) Tegelbrukens Centralförbund b) Alfr. Thermaenius Fastighetsförvaltning
24/99	990824	Kvinnersta gård
25/99	990824	Hässelby gård
26/99	990826	Gullspångs Kraft AB
27/99	990903	AB Garphytte Bruk
28/99	990922	Tegelbrukens Centralförbund
29/99	991012	Arkitekt Edvard Eriksson
30/99	991113	AB Örebro Skofabrik
31/99	991113	AB Skofabriken Svea
32/99	991208	Arkitekt Edvard Eriksson
33/99	991213	Elisabeth Hellström & Co. Efr.
34/99	991222	Haddebo bruk

1705, således långt innan hypoteksföreningens bildande år 1849. Materialet är ganska komplett, vilket gör det värdefullt för bank-, social-, lantbruks- eller lokalhistorisk forskning.

Databaser

Arkivets olika databaser har efterhand integrerats med Folk- rörelsearkivets databaser och finns nu samlade i ArkivCentrums

stora databas. I denna ingår således Företagsarkivets beståndsregister som vid årsskiftet innefattade c:a 690 poster. Beståndsregistret uppdateras kontinuerligt i samband med leveranser och uppställning av nyförtecknade arkiv.

Arbetet med databasen Företagsregistret har fortsatt under hela året och den innehåller för närvarande något över 23000

Ordnade och förtecknade arkiv under 1999

Arkivbildare	Årsomfattning	Volymer
1. Berifors AB (ritningar)	1975–1997	7270
2. AB Svenska Handelsbanken i Örebro	1899–1967	68
3. AB Svenska Handelsbanken i Fellingsbro	1917–1951	2
4. AB Svenska Handelsbanken i Finnerödja	1953–1955	1
5. AB Svenska Handelsbanken i Fjugesta	1922–1954	2
6. AB Hallsbergs Folkbank	1907–1919	2
7. AB Svenska Handelsbanken i Hallsberg	1917–1933	3
8. AB Svenska Handelsbanken i Kopparberg	1916–1934	1
9. AB Svenska Handelsbanken i Lindesberg	1916–1945	18
10. AB Bergslagsbanken	1896–1917	11
11. AB Svenska Handelsbanken i Odensbacken	1920–1976	10
12. AB Svenska Handelsbanken i Pålsboda	1920–1961	2
13. AB Mälarebanken i Örebro	1921–1926	1
14. AB Svenska Handelsbanken i Kristinehamn	1920–1940	1
15. AB Svenska Handelsbanken i Eslöv	1941	1
16. AB Svenska Handelsbanken i Jönköping	1937–1939	8
17. AB Svenska Handelsbanken i Kalmar	1938–1952	5
18. AB Svenska Handelsbanken i Sandviken	1924–1944	7
19. AB Svenska Handelsbanken i Tierp	1935–1946	7
20. AB Svenska Handelsbanken i Torsås	1940–1945	7
21. AB Svenska Handelsbanken i Uppsala	1941–1942	7
22. Stora Mellösa Sparbank	1930–1947	1
23. Örebro Enskilda Bank i Nora	1904–1905	1
24. Örebro Ångslups AB	1896–1938	10
25. Segersjö herrgård	1800–1955	440
26. Varuhuset Härold AB	1926–1982	52
27. Martin Landins Kiosk/Almbykiosken/	1932–1965	4
28. Martin Landins privatarkiv	1911–1965	2
29. AB Örebro Varmbad	1922–1942	1
30. Roxy-biografen	1955–1962	2
31. Skrekarhytte Kvarnbolag, Larsson & C:o	1919–1956	1
32. Örebro läns Hypoteksförenings Pensionsstiftelse för befattningshavare	1882–1968	1
33. Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten i Örebro	1853–1950	10
34. Örebro Badbassins AB	1844–1947	4
35. Skyllbergs Bruks AB (på uppdrag)	1700–1900-tal	196
36. AB Skogaholms Bruk (dito)	1700–1900-tal	28
37. Mariedams Bruk (dito)	1700–1900-tal	21
38. Skönnarbo Bruk (dito)	1700–1900-tal	2

poster. Ändå återstår mycket att registrera av företagen i vårt län. Framför allt länets städer med dess många handlanden och hantverkare kommer innebära mycket arbete.

Insamlingen av uppgifter om

Örebro stads industrier är dock i stort sett klar. Under året har huvudsakligen församling för församling i hela länet gått igenom för att på så sätt kunna få med så många näringslivsbaserade verksamheter som möjligt i databasen.

Städernas näringsliv började inventeras i slutet av 1999.

Uppgifterna i basen, som alla är sökbara, omfattar namn, verksamhetsområde och verksamhetstid, ägare, ev förändringar i verksamhets- och ägoförhållanden, ev moderbolag samt ort, församling och kommun. I databasen ingår aktiebolag, handelsbolag, enskilda firmor och ekonomiska föreningar. Också andra verksamheter som tex gruv-, jordbruks- och fiskeriverksamhet har medtagits även om den inte bedrivits i företagsform.

Ytterligare en databas är *Bergshanteringsregistret* som upptar gruvor, hyttor och hamrar och omfattar drygt 3000 poster. En stor del av uppgifterna i denna databas har dock numera överförts till databasen Företagsregistret. Dessa tre databaser har byggts upp och underhålls kontinuerligt av *Carl Magnus Lindgren*. *Bergshanteringsregistret* kommer att tillsammans med några uppsatser om länets järnhantering att ges ut i bokform under 2000.

IT-projekt

Idag utgör Internet ett viktigt kommunikationsmedel för allt fler. Att finnas på Nätet är absolut nödvändigt för en verksamhet som vill synas och som vill vara nåbar dygnet runt. Att satsa på en aktuell och attraktiv hemsida med informationsbredd och informationsdjup har hög angelägenhetsgrad för arkivet.

1997 anslöt sig arkivet till Internet. En hemsida började byggas och de bägge samverkande arkiven startade en kommunikation med omvärlden via e-post. Efter diverse svårigheter lyckades arkiven erhålla en gemensam sk domänadress: www.arkiv-

Balansräkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 1999

	1998-12-31	1999-12-31
<i>Tillgångar</i>		
Kassa	500,00	500,00
Organisationskonto	165 075,32	172 222,35
Inventarier	48 210,50	1,00
Diverse fordringar	163 786,50	182 170,00
Avräkningskonto Folkrörelsearkivet	-	-73 242,00
<i>Summa</i>	<i>377 572,32</i>	<i>281 651,35</i>
<i>Skulder</i>		
Fakturaskulder	58 668,50	20 293,50
Reserverade sociala avgifter	8 592,00	7 402,00
Skatter anställda	10 232,00	8 187,00
Reservering Bergslagsprojektet	45 644,00	45 644,00
Reservering Gårdsprojektet	127 154,00	63 974,00
Reservering Företagsinventering	50 000,00	50 000,00
<i>Summa</i>	<i>300 290,50</i>	<i>195 500,50</i>
<i>Eget kapital</i>		
Balanserat resultat	72 603,87	77 281,82
Årets resultat	4 677,95	8 869,03
<i>Summa</i>	<i>77 281,82</i>	<i>86 150,85</i>
<i>Summa skulder och eget kapital</i>	<i>377 572,32</i>	<i>281 651,35</i>

centrum.t.se. Bo Fransson är ArkivCentrums webmaster. Han har utformat hemsidan och fyller den kontinuerligt med ett informativt innehåll. På hemsidan finns uppgifter om öppettider, arkivbestånd, nyheter och mycket annat. Här kan man också göra inköp från det sortiment av litteratur, vykort m m som finns på ArkivCentrum. Hemsidan har ett flertal länknings till andra hemsidor. Hemsidan har under 1999 haft 6584 besök. Besök på sidan har gjorts från hela världen.

CD-romskiva om Järn & Skor

Arbetet med CD-romskivan om skoindustrin och gruvnäringen i länet avslutades under året och till sommaren var skivan färdig. Förberedelser och genomförande har skett i samarbete med Folkrörelsearkivet, Örebro läns museum och Skoindustrimuseet. Projektet har stötts av Stiftelsen framtidens kultur. Skivan är bland annat tänkt som ett läromedel i skolan och innehåller bilder, texter, kartor, ljud, rörliga bilder och

många dokument. Till hösten gjordes en försäljningskampanj till länets skolor. Skivan visades på den stora industrihistoriska mässan i Västerås i september. Ett 50-tal skivor har sålts. Projektet har inneburit en värdefull kompetensutveckling i digital presentationsteknik. Bo Fransson och Håkan Henriksson har för ArkivCentrums vidkommande arbetat med projektet.

Karlskoga på Nätet

Under 1998 beslutade Kunskaps- och Kompetensstiftelsen att tilldela Folkrörelsearkivet 500 000 kr under 1998–2000 till ett samverkansprojekt för att höja IT-kompetensen hos arkiv- och museipersonal i Örebro län. Ansökan till stiftelsen lämnades in gemensamt för arkivet och Örebro läns museum. Projektet rullade igång i början av året. Samarbete söktes också med biblioteken för att projektet, såsom KK-stiftelsen önskade, skulle bli ett fullödigt ABM-projekt (A för arkiv, B för bibliotek och M för museum). En ledningsgrupp med representanter från Länsbiblioteket, Karlskoga bibliotek, Länsmuseum, Stadsarkivet i Örebro och ArkivCentrum tillsattes.

I projektets första steg hölls under våren och försommaren kurser för arkiv- och museifolk i hela länet i Internetsökning på Universitetsbiblioteket. Samma grupper berördes av kurser i e-posthantering som hölls på en datafirma i Örebro. Internetkurserna nådde 68 personer, e-postkursen 60.

I projektets andra steg har det under sommaren och hösten hållits ett stort antal kurser i fördjupat hemsidesbyggande för en mindre grupp deltagare från några av länets ABM-institutioner. Samtliga kurser i steg 1 och 2 har varit

Resultaträkning för Örebro läns företagsarkiv den 1 januari–31 december 1999

	1998-12-31	1999-12-31
<i>Intäkter</i>		
Landstingsbidrag	200 000,00	200 000,00
Kommunbidrag	112 200,00	115 000,00
Statsbidrag	110 000,00	125 000,00
Lönebidrag AMS	183 848,00	173 772,00
Medlemsavgifter	16 175,00	15 100,00
Förvaringsavgifter	75 675,00	101 820,00
Uppdragsintäkter	55 930,00	127 319,00
Övriga bidrag	-	125 000,00
Övriga intäkter	16 163,00	139 261,50
Ränteintäkter	5 207,83	1 871,54
<i>Summa</i>	<i>775 198,83</i>	<i>1 124 144,04</i>
<i>Kostnader</i>		
Personalkostnader	313 639,50	362 899,80
Lokalkostnader	362 520,00	360 173,50
Kontorsmateriel	5 335,00	4 661,50
Arkiveringsmateriel	9 400,00	16 229,00
Administrativa kostnader	30 692,50	50 095,00
Resor/transporter	5 164,68	5 266,50
Telefon/porton	10 887,50	13 559,10
Böcker/tidskrifter	1 793,20	4 616,11
Representation/PR	12 290,00	57 888,00
Kurser/konferenser	3 250,00	4 172,00
Övriga personalkostnader	2 158,00	4 528,50
Inventarier/avskrivningar	12 053,00	227 230,50
Övriga kostnader	1 337,50	3 955,50
Årets resultat	4 677,95	8 869,03
<i>Summa</i>	<i>775 198,83</i>	<i>1 124 144,04</i>

kostnadsfria för deltagarna.

Parallellt och i samklang med dessa kurser har projektet i steg tre satsat på att presentera och göra ABM-institutionernas material åtkomliga på Nätet. Den del av länet som valts ut för detta pilotprojekt är Karlskoga. En "Karlskogagrupp" inom projektet har under hösten arbetat med att lägga ut kulturhistorisk informa-

tion om Karlskoga på Nätet.

I stället för att Karlskogas bibliotek och arkiv, Läns museet och Företags- och folkrörelsearkiven presenterar sina bestånd, bibliografier etc i var sitt digitalt rum, skapas här en gemensam "fjärde dimension", där informationen från de olika kulturarvssektorerna samtidigt är tillgängliga. Det är första gången i vårt län som arkiv,

bibliotek och museer samarbetar på detta vis och det har ett stort värde att de olika professionerna lär känna varandras mediestruktur, arbetssätt och "kultur".

Att en sådan process inte alltid är helt problemfri är också självklart. Den 8 december föreläste *Bengt Källgren* från Regionbibliotek Västra Götaland på ett seminarium inom projektets ram om detta under titeln *ABM – Konflikt eller samarbete*.

När hemsidan under våren 2000 blir färdig kommer den att placeras på en server hos Karlskoga kommun. Fram tills dess kan man följa uppbyggandet av sidan på ArkivCentrums egen sajt: www.arkivcentrum.t.se/karlskoga/kultur&historia. En presskonferens kring projektet hölls i Karlskoga den 14 september.

För projektet i sin helhet ansvarar *Göran Henrikson*. *Bo Fransson* har ansvarat för hemsideskurserna och är projektets webmaster. *Håkan Henriksson* medarbetar också i projektet.

NLA

Näringslivets Arkivråd är en riksammanslutning för företag och företagsarkiv vars syfte är att främja en rationell dokumenthantering och arkivering i företag, organisationer och institutioner. NLA hjälper medlemmarna med kunskapsuppbyggnad och erfarenhetsutbyte. Organisationens kansli låg under många år på Stockholms Företagsminnen. Från och med årsskiftet 1998/99 överfördes organisationens kansli till Örebro läns företagsarkiv. Ett tvåårigt avtal upprättades i samband med detta mellan de två organisationerna. *Håkan Henriksson* ansvarar för kansliets skötsel som bland annat inkluderar medlems- och kursservice samt bok-

föring. Den 28–30 september höll NLA en grundkurs i arkivkunskap i ArkivCentrums lokaler.

NBJ

Under 1999 har NBJ-arkivet fortsatt att fylla sin roll som informationscentrum kring museijärnvägen i Nora. *Gun Eriksson* har skött det dagliga arbetet och haft öppet alla arbetsdagar kl 13–16. Arkivet är också öppet kvällstid första torsdagen i varje månad. *Conny Tiderman* ansvarar för arbetsledning och finns också på plats minst en gång per månad.

Under året har 5 mindre leveranser inlutit till arkivet. 375 personer har besökt arkivet och 15 gruppbesök har gjorts. Det huvudsakliga forskningsintresset gäller teknikhistoria, rullande materiel, bananläggningar och byggnader.

Agrarhistoria

Arkivet upptog under året på nytt den agrarhistoriska inventeringen som legat på is under 1998. *Magnus Johansson* utförde under våren och sommaren en kartläggning i litteratur och arkiv av framför allt föreningar och företag inom jordbrukskooperationen. En påbörjad herrgårdsarkivinventering har arkivet emellertid ännu inte kunnat slutföra. Iordningställande av och invigning av ArkivCentrums lokaler samt arbetsuppgifterna i övrigt har helt tagit arkivets knappa resurser i anspråk. Förhoppningar finns om att föra detta projekt i hamn under innevarande år.

Besökare, forsknings- och bildningsverksamhet

I ArkivCentrums forskarsals besöksliggare har under 1999 noterats 680 forskarbesök, vilket är en

Revisionsberättelse

Undertecknade har granskat Örebro läns företagsarkivs räkenskaper och förvaltning för år 1999. Vi har tagit del av föreningens räkenskaper, protokoll och övriga handlingar som lämnar upplysningar om föreningens ekonomi och förvaltning samt vidtagit de granskningsåtgärder som ansetts som erforderliga.

Då det vid revisionen inte framkommit någon anledning till anmärkningar tillstyrker vi

*att balansräkningen fastställs
att styrelsen beviljas ansvarsfrihet för 1999 års förvaltning.*

Örebro den 5 maj 2000-05-08

För Örebro läns landsting

För Örebro kommun

Thomas Esbjörnsson
Thomas Esbjörnsson

Gösta Ekelin
Gösta Ekelin

ökning med 147 eller 27 % mot föregående år. Liggaren förs gemensamt för de bägge samverkande arkiven.

Ett stort antal gruppbesök har också avlagts på ArkivCentrum under året. 75 grupper omfattande 1256 personer besökte arkivet. Tillsammans med besökarna på Arkivens Dag, 185 st, blir antalet 1441 st. Sammantaget blir antalet besök under 1999 2121 st vilket är nästan lika många som invigningsårets exceptionella 2179 st.

Arkivens omfattande källmaterial används fortlöpande av olika slags forskare, både fritidsforskare, studenter och akademiska forskare. 1499 volymer har tagits fram till forskarna – 1024 från Folkrörelsearkivets och 475 från Företagsarkivets magasin. Siffran för 1998 var för Företagsarkivet 486 varför en liten minskning för året kan noteras.

I följande 11 uppsatser och skrifter publicerade 1999 har material från arkivet kommit till användning:

Adolfbergs brunns- och badanstalt nära Örebro. Adolfbergs hembygdsförening. 1999.

Burman, Bertil, "Berättelser om bruket lockade många att skriva om egna och andras minnen." I: *KulturMagazinet* nr 1, 1999.

Forsberg, Berit, "Från idyll till kokande häxkittel. En personlig betraktelse kring etableringen av Svenska Skifferoljebolaget i Kvarntorp." I: *Lokalhistorisk Läsnings årg 5. Örebro 1999.*

Hurtig, Mathias, *Statarna på Segersjö gård 1841–1880.* B-uppsats, Örebro universitet. VT 1999.

Jansson, Bengt, Bålby. *Arbetskraftsförändringar vid ett gods i Skagershults socken 1750–1860.* C-uppsats, Örebro universitet. VT 1999.

Jansson, Christina, *Hantverkare i teknikens tidevarv. Maskinen, estetiken och nationen som uttryck för hantverkarnas tekniksyn under tidigt nittonhundratalet.* C-uppsats, Örebro universitet. HT 1999.

Jirénus, Karin, "Egen härd – guld värd! Egnahemsbebyggelsen i Långbro kommun 1900–1936." I: *Lokalhistorisk läsnings för Örebro län nr 5. 1999.*

Karlsson, Göran & Lönnström, Erik, *Paternalismen och facket på Oscaria under slutet av 1920- och början av 1930-talet.* B-uppsats, Örebro universitet. VT 1999.

Nilsson, Thomas, *Frälsebönder, torpare och stattare – förutsättningarna på Segersjö gods i Lännäs socken 1823–1883.* C-uppsats, Örebro universitet. VT 1999.

Persson, Kerstin, "Återigen Oscaria." I: *Skor, kex och statens trygga kaka. Industristaden Örebro växer fram: företagare, fackföreningar och politik 1900–1950.* Örebro universitet 1999.

Strömberg, Thord, "Klasskampretorik och samförståndspraktik. Centrala Järnvägsverkstäderna och skoindustrin 1900–1930." I: *Skor, kex och statens trygga kaka. Industristaden Örebro växer fram: företagare, fackföreningar och politik 1900–1950.* Örebro universitet 1999.

Liksom tidigare år har Universitetets elever i historia och ekonomisk historia haft lektioner på arkivet, då ArkivCentrums material och uppslag till uppsatsämnen diskuterats. Också under 1999 har Komvux elever i Örebro varit flitiga besökare.

Under våren inviterades som ett led i den informations- och förankringskampanj som löpt under 1998–1999 kommunalråden i Örebro i två omgångar till ArkivCentrum, där de bjöds på sopp-lunch och information om den nya institutionen. Under hösten inbjöds landstingsråden på samma sätt. De borgerliga landstingsråden besökte ArkivCentrum den 8 november.

Andra grupper som besökt arkivet är Örebro kommuns informationspersonal, Örebro läns bibliotekschefer, personalen på Universitetsbiblioteket, styrelsen för Näringslivets arkivråd, ett flertal hembygdsföreningar och studieförbund, lärargrupper med flera.

De visningar och presentatio-

ner som genomförs för de olika grupperna är ett mycket viktigt medel för att förankra arkivet och möda läggs ner på att göra presentationerna trevliga och informativa.

Medverkande vid presentationer av arkivet har varit *Yvonne Bergman, Håkan Henriksson* och *Göran Henrikson*.

Särskild vikt har lagts vid att etablera en god relation till några av studieförbunden. Kontakter med ömsesidiga besök har etablerats med NBV, Medborgarskolan, ABF och Vuxenskolan. Med Medborgarskolan ledde kontakterna till en gemensam föreläsningsserie under hösten under rubriken *Nedslag i lokalhistorien*. Sju föreläsningar hölls i ArkivCentrums lokaler. *Yvonne Bergman* och *Håkan Henriksson* medarbetade som föreläsare.

Den 14 och 27 januari föreläste *Yvonne Bergman* om bruksförvaltaren Muhr för Aktiva Seniorer resp NCC:s pensionärsförening i Örebro.

Den 17 mars höll *Yvonne Bergman* i Grythyttan en information om arkivfrågor för arkivansvariga inom Birka Energi.

Den 7 maj medverkade *Yvonne Bergman* vid en NLA-kurs i Stockholm och föreläste om miljökrav för arkiv och arkivmedia.

Håkan Henriksson föreläste den 21 september om gruvhanteringens historia i Örebro län i Medborgarskolans och ArkivCentrums gemensamma kurs *Nedslag i lokalhistorien*.

Yvonne Bergman medverkade som föreläsare vid NLA:s grundkurs i dokumenthantering och arkivering i Örebro den 28–30 september och i Stockholm den 26 oktober.

Den 9 november föreläste *Håkan Henriksson* på Garphyttans

industrimuseum om Klara Gruva i ett samarrangemang med Vintrosa-Tysslinge hembygdsförening.

Den 14 december höll *Yvonne Bergman* en kurs för arkivredogörare i Laxå kommun.

Lokalhistorisk kurs

Lokalhistoriska sällskapet i Örebro län initierade under våren i samarbete med ArkivCentrum och Folkuniversitetet en kurs i lokalhistoria som löpte hösten 1998–våren 1999. Kursen vände sig framför allt till Lokalhistoriska Sällskapets medlemmar, men lockade också andra deltagare. Kursen, som behandlade Örebro läns historia från stenåldern och framåt hämtade många av lärarkrafterna från Universitetet och blev en klar framgång. Kursen, som hade lockat drygt 30 elever, slutfördes i maj. Drygt 20 elever genomförde kursen och erhöLL skriftligt intyg.

Fem kursdeltagare skrev också en lokalhistorisk uppsats under våren. Tre av dessa publicerades i Lokalhistorisk Läsning nr 5 i vars redaktion *Göran Henrikson* ingått.

Yvonne Bergman, Håkan Henriksson och *Göran Henrikson* medverkade som lärare på kursen.

Kursens framgång visar, att det fanns ett intresse och ett behov av en fördjupad kunskap om Örebro län, ett behov som inte kunnat tillfredsställas efter det att Universitetet slutade med sina lokalhistoriska kurser.

Till hösten 1999 startade en andra omgång av kursen. Även denna omgång lockade ett 30-tal kursdeltagare. Kursledare är *Yvonne Bergman* och *Sören Klingnéus* vilka också medverkar som lärare.

Organisation, representation, utbildning och övrig verksamhet

Örebro läns företagsarkiv är medlem i NLA, Näringslivsarkivens förening, NAF och föreningen Bergslagsarkiv.

Göran Henrikson var under 1999 vice ordförande i NLA och NAF samt styrelseledamot i Bergslagsarkiv i vars redaktionsråd han också ingått. *Yvonne Bergman* har varit revisor i Bergslagsarkiv.

Henrikson har i NLA ansvarat för ett bokprojekt om dokumenthantering, som drivits gemensamt med Folkrorelsernas arkivförbund. *Henrikson* ingår i Riksarkivets referensgrupp för näringslivsarkivfrågor och är också ledamot av Riksarkivets Nämnd för enskilda arkiv.

Yvonne Bergman representerar företags- och folkrörelsearkiven i Intressegruppen för Kulturhistoriska Akademin för Örebro län, Utvecklingsrådets strategigrupp Kultur samt Samrådsorganet för bibliotek och arkiv i Örebro.

Den 6 februari deltog *Göran Henrikson* som representant för ArkivCentrum vid invigningen av Örebro Universitet. Som gåva till Universitetet skänktes 100 exemplar av Arkivkatalog Örebro län till den Humanistiska institutionen.

Den 9 mars deltog *Göran Henrikson*, *Håkan Henriksson* och *Carl Magnus Lindgren* i NLA:s årsmöte i Stockholm, där Ingvar Körberg höll ett föredrag om utvecklingen av de svenska sparbankerna.

Den 25–28 mars medverkade de bägge arkivens personal vid *Bokmalen* på Örebromässan.

Den 21 april deltog *Håkan*

Henriksson i ett NLA-seminarium om elektronisk dokumenthantering i Stockholm.

Den 24–25 april deltog *Göran Henrikson* på Historikerdagarna i Linköping.

Den 20 maj 1999 gjorde personalen en utflykt till Skokloster och Sigtuna i anledning av Bergslagsarkivs årsmöte på Skokloster.

Personalen deltog i maj i ABM-projektets tvådagarskurs i internetsökning och e-posthantering.

Den 1 september gjordes en gemensam personalutflykt till Folkrorelsernas arkiv och Värmlands museum i Karlstad.

Den 25 september–2 oktober deltog *Håkan Henriksson* i en nordisk studieresa till brittiska arkiv. Studieresan gällde framför allt IT-användning på arkiv. En rapport från resan finns tillgänglig på ArkivCentrums hemsida.

Henriksson har också deltagit i ABM-projektets hemsideskurser under sommaren och hösten 1999.

Carl Magnus Lindgren deltog den 1 oktober i ett seminarium på Örebro Universitet på temat "Sverige, Schweiz och andra världskriget".

Under höstterminen har *Carl Magnus Lindgren* på Örebro Universitet följt en 20-poängskurs i Ekonomisk historia.

Den 25 oktober deltog *Yvonne Bergman* i ett seminarium om att marknadsföra arkivfunktionen i företag och organisationer.

Marknadsföring

En väsentlig uppgift under året har varit att fortsätta det informations- och förankringsarbete som inleddes med invigningen i oktober 1998. Denna strävan har berörts tidigare i årsredogörelsen där visning och information mot

beslutsfattare och bildningsorganisationer har varit ett inslag. Andra har varit spridningen av Aktstycket utanför medlemskretsen och satsningen på ArkivCentrums hemsida. Flera presskonferenser under året har också varit ett led i detta arbete. Pressbevakningen av verksamheterna på ArkivCentrum har varit synnerligen god. Bland annat Hantverksföreningens arkiv, publiceringen av CD-romskivan, *Arkivens Dag* och "Karlskoga på nätet" lockade pressen att skriva om ArkivCentrum.

En stor satsning var de bägge arkivföreningarnas närvaro på länets andra bokmessa *Bokmalen*.

Den 25–28 mars på Örebromässan. ArkivCentrums monter var professionellt gestaltad och lockade många besökare. Här fanns databaser, förhandsvisning av CD-skiva, bokförsäljning och antikvariat. I montern knöts också många värdefulla kontakter och kostnaden för montern täcktes i stort av försäljningsintäkterna.

Under året fullbordades också arbetet med att ta fram en verkingsfull broschyr för den nya läns kulturinstitutionen. Stor möda har under två år lagts ner på att få ett både informativt och estetiskt tilltalande reklam- och informationsmaterial om ArkivCentrum. Inom projektet utvecklades den nya logotypen, formgavs ljusreklam på fastigheten samt brevpapper, kuvert och hemsida. I samband med invigningen 1998 genomfördes också en annonskampanj. En rapport om projektet inlämnades i december till Länsstyrelsen, som generöst stött denna satsning med 200 000 kr.

Arkivens Dag

Också 1999 hölls en *Arkivens Dag* i hela landet. Den 7 novem-

ber 1998, då arrangemanget för första gången lanserades, blev en framgång och manade till efterföljd.

En planeringsgrupp från olika arkiv i länet arbetade under ledning av *Göran Henrikson* med förberedelserna till Arkivens Dag den 13 november. Årets tema var *Människor och sekelskiften*. 10 arkiv hade Öppet Hus denna lördag och antalet besökare i hela länet var 890 st, vilket var 90 fler än året innan. Erfarenheterna från 1998 var till stor nytta. En gemensam lokalhistorisk tipspromenad hölls på alla arkiv. Förstapriset, som var sponsrat av *Metaresor*, var en musikalresa till Karlstad för två. En enkät genomfördes också och besökarna uppmanades skriva arkivslogans. Besökarna hade lockats till arkiven genom en gemensam annons, som finansierades av medel från det regionala arkivsamarbetet som etablerades under 1997. En bokstavligt läcker nyhet för året var en särskilt för hela landet framtagen arkivkaramell!

Till ArkivCentrum kom 185 besökare. Magasinen var öppna och här fanns stationer med framlagt material från förra sekelskiftet. Personalen och ett par representanter för styrelsen hjälptes åt att serva besökarna. Sällskapet Gamla Örebro medarbetade genom att visa fotografier ur sin samling och den lyckade dagen avslutades med att *Birger Wennberg* inför en uppskattande publik föreläste om *Sekelskiftets Örebro*.

Projektet Arkivens Dag har på nationell nivå stötts av Stiftelsen framtidens kultur. Arkivens Dagprojektet ingår i en större gemensam satsning från landets arkivorganisationer för att öka arkivens synlighet i utbildningsväsen-

det, kulturlivet och samhällsdebatten. *Göran Henrikson* ingår i projektets ledningsgrupp, där han representerar NLA.

Avslutning

1900-talets sista år har varit ett hyggligt år för Örebro läns företagsarkiv. De nya lokalerna i ArkivCentrum som invigdes 1998 har till fullo infriat förväntningarna. Inflyttning och etablering i de nya lokalerna har blivit det lyft som vi förväntade oss. 1999 blev det första "normala" året på ArkivCentrum. Ökad kapacitet för material och besökare och en medveten utåtriktad verksamhet har lett till en ökad ström både av arkivmaterial och av "analoga" och "digitala" användare.

Informations- och förankringsarbetet har också varit framgångsrikt när det gäller media, beslutsfattare och bildningsorganisationer och det samarbete som sedan länge är etablerat med de andra arkivverksamheterna i länet har utvidgats till att omfatta också museer, bibliotek och flera andra kulturverksamheter.

Den stora satsning som gjordes inför och under själva inflyttningen och iordningsställandet av ArkivCentrum är alltså avslutad. Den ställde mycket höga anspråk på personalens engagemang och arbetsförmåga. Den bestod provet. Flyttningen krävde också ekonomiska tillskott för att klara investeringar i hyllutrustning och inredning. Med många goda krafters hjälp har det hela rots i hamn.

Nu har vardagsarbetet i den nya omgivningen börjat. Satsningen som gjorts under de sista åren har som sagts blivit framgångsrik. Den har emellertid än så länge snarare lett till mer arbetsuppgifter än till ökade resur-

ser. Att ArkivCentrums material och tjänster efterfrågas i ökad utsträckning är enbart glädjande. Men här finns en klyfta mellan den press denna ökade användning ställer på personalen och de otillräckliga personella och ekonomiska resurser som finns för den löpande verksamheten. Denna klyfta får inte bli för stor. Förlusten av en halv tjänst var kännbar. Engagemang i projekt, som kan avlasta de normala personalkostnaderna, samt konsultarbeten utanför organisationen, som ger intäkter men leder till eftersatt intern verksamhet, är den lösning som måste väljas.

Med den lilla personalbasen som Företagsarkivet disponerar och med hänsyn tagen till mängden av olika arbetsuppgifter som finns för att hålla verksamheten vid ArkivCentrum igång, är det naturligt att alla projekt inte har kunnat föras i hamn och att förankringen i näringsliv och företagsamhet hade kunnat vara bättre. På den senare punkten väntar stora utmaningar men också möjligheter.

Mycket positiv har den ökade centrala satsningen från Riksarkivet varit. Riksarkivets enskilda nämnd har sedan några år lagt särskild tonvikt på såväl näringslivs- som folkrörelsearkiv. På fyra år har stödet från Riksarkivet ökat med 40% för Örebro läns företagsarkiv.

Det är vår förhoppning att även det stöd som ges i vårt eget län långsiktigt också ska kunna öka. Här fästs särskilda förväntningar vid Örebro kommun vars anslag till arkivet är relativt blygsamt i förhållande till den nytta och glädje kommunens företag, invånare och studerande har av verksamheten och det särskilda ansvar som åvilar kommunen att ge

B-Föreningsbrev

Avsändare:
ArkivCentrum Örebro län
Nikolaigatan 3
702 10 ÖREBRO

det nya universitetet en väl fungerande infrastruktur för forskning. Naturligtvis kommer kraven på ökade insatser för arkivet också att ställas på våra medlemmar.

Till slut riktar vi ett stort och varmt tack till alla som hjälpt till att göra det tjugonde seklets sista år till ett trots allt bra år. Hit hör naturligtvis våra medlemmar, Örebro läns landsting, Örebro kommun, Riksarkivet samt Länsarbetsnämnden. Under 1999 har särskilda bidrag utgått från Länsstyrelsen och Adolf Lindgrens stiftelse för vilka ett stort tack framförs. Stor glädje och tacksamhet känner vi också för det värdefulla samarbete som utförts inom ABM-projektet samt för alla goda kontakter som förevarit under året inom och utom länet.

Självfallet tackas också Folk- rörelsernas arkiv, dess styrelse och personal för ett synnerligen gott och fruktbarande samarbete på det nya ArkivCentrum Örebro län.

Örebro i maj
Styrelsen

Vadå det förflutna?
Vem bryr sig?
Vi bryr oss.

ArkivCentrum Örebro Län

Folk-
rörelsernas Arkiv i Örebro Län
och Örebro Läns Företagsarkiv
i samarbete

Nikolaigatan 3 • 702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även texttfn)
Fax 019-611 81 20
E-post:
arkivcentrum@arkivcentrum.t.se
Internet: www.arkivcentrum.t.se

Öppet måndag, onsdag-fredag
kl 08.30-17.00
och tisdagar kl 08.30-20.00

Ur Hagenfeldts arkiv.